

ANERKENDELSEN AF SÅRBARHED

Sårbarhed som ny identitet er dukket op. Særligt i uddannelsessystemet. Den ene trivselsmåling efter den anden rokker ved tiltroen til, at vi evner at uddanne børn og unge til at blive voksne og selvstændige mennesker, uden at det går ud over deres fysiske og psykiske helbred. Måske skal vi især tage os af de virkeligt sårbare og generelt anerkende sårbarhed lidt mindre.

Af CLAUS HOLM,

LEDER AF DPU, AARHUS UNIVERSITET

Ier alle individer, i er alle forskellige!” Sådan lyder en af replikkerne i Monty Python’s *Life of Brian* fra 1979, hvor Brian, der er træt af at blive fulgt og tilbedt af masserne, taler til en hujende og jublende menneskemængde.

I dag – godt 30 år efter – er mit bud, at Brian nok ville tilføje: “I er alle sårbare!”

Og spørgsmålet er så, om nogen ville mod-sige ham og sige “I am not” (som en formasteligt gør i den gamle komedie).

Billedet indrammer to af tidens fremherskende pædagogiske dagsordener.

Vi er alle individer, som forskellige personer – det er de fleste nok enige om. Det er diversitetsdagsordenen.

Er vi så også alle sårbare? Næppe. Men alligevel er det den fremherskende tone i trivselsdagsordenen.

Når de to dagsordener fusionerer, får vi en slags (ubevidst) folkepres for anerkendelsen af hvert enkelt individs sårbare identitet. Sårbarheden er blevet hver persons eje i en demokratiseret kamp for at blive anerkendt som sårbar. At alle så måske ikke lider lige meget, når det kommer til stykket, opløser sig nogle gange i den offentlige debat.

Risikoen er, at vi mister evnen til at få øje på dem, der i virkeligheden er sårbare, og at vi generelt mister evnen til at bære ubehag og smerte.

Der er brug for at skruer op for begge evner.

Vi skal som uddannelsessystem kunne få øje på og anerkende dem, der reelt er sårbare og har behov for hjælp. De er der, og de bliver flere.

Og vi skal som individer skruer op for at nægte at blive kaldt sårbare.

Der er brug for, at færre identificerer sig med sårbarhed og for at afgrænse definitionen af sårbarhed klarere. Mit synspunkt er kort sagt, at der er brug for mindre anerkendelse af generel sårbarhed og for mere anerkendelse af de reelt sårbare.

I 2006 udgav Ole Thyssen og Henrik Dahl bogen *Krigeren, borgeren og taberen*. I bogen pegede de på, at anerkendelse på arbejdsmarkedet bestod i anerkendelse af at *kunne*, mens anerkendelse i velfærdssystemet bestod i at blive anerkendt for *ikke at kunne*. Nøgleordet for det sidste var solidaritet med dem, der ikke kunne.

I 2020 er nøgleordet “de sårbare”.

I 20’ernes velværestat er vi optaget af wellbeing – eller trivsel, som vi kalder det på dansk.

Den står det tilsyneladende stadigt dårligere til med. Hvor alvorligt det står til, er der god grund til at få diskuteret og defineret. For sårbarhedens folkelige succes truer lige nu med at underminere idéen om, at uddannelsessystemet skal opdrage og uddanne næste generation til voksne, selvstændige og myndige individer.

Når jeg siger, at der er brug for mindre anerkendelse af sårbarhed, så er det ikke fordi, jeg er blind for den faktuelle udvikling. Den er reel og dokumenteret i utallige trivselsundersøgelser.

Fra vuggestue over folkeskole til universitetsniveau er der tal for, at voksende mindretal er i alvorlig mistrivsel. Det er et problem, vi skal tage os af – både ved at finde årsagerne og ved at tage os af børn og unge i alvorlig mistrivsel.

Men samtidig er det vigtigt, at vi ikke fjerner blikket fra det store flertal, der af forskellige grunde slider uden at komme i mistrivsel. Betragter man også *dem* som skrøbelige, så

risikerer man mod sin intention at skrøbeliggøre dem.

Vi skal insistere på vores dømmekraft og evnen til at skelne mellem alvorlige og mindre alvorlige problemer. Skelne mellem mindretallets store problemer og flertallets små problemer. Ellers overgiver vi os til oversensibilitet og til ikke at tåle smerte.

Derfor er der behov for at skifte perspektiv.

I dag ser vi overvejende på mennesker i et liberalistisk person- og perfektionsperspektiv, hvor selv den mindste afvigelse fra det perfekte skaber perfektionsskam.

I stedet skal vi anlægge et ligheds- og livsduelighedsperspektiv, hvor vi anerkender, at nogle individer og grupper er mere udsatte – i større risiko – for reel mistrivsel end andre.

Ellers risikerer vi, at adgangen til behandling af reelle sårbarhedsproblemer bliver afgjort af, hvem der vinder kampen om at synliggøre sig som mest sårbar.

Det er ikke nemt på forhånd at udpege de mest sårbare. Man kan præstere rigtig godt i skolen og samtidig være sårbar. Ligesom man kan klare sig skidt og alligevel have tillid til egne muligheder.

Det første – viser det sig – gælder mest piger, det sidste mest drenge. Og sådan er der masser af paradokser, forskelle og overraskelser. Og samtidig er der også en række forventelige træk, der går igen. Børn fra de mindst privilegerede samfundslag har oftere dårligere sundhedstilstand og rapporterer i højere grad om psykiske mistrivselsproblemer, ligesom social baggrund har betydning for præstation målt på karakterniveau.

Der er grund til at insistere på den danske tradition for at tage os af de virkeligt svage, udsatte og sårbare. Og der er grund til at værne om uddannelsessystemets opgave med at opdrage og uddanne alle børn og unge med henblik på at blive voksne, myndige og dygtige individer.

Det sidste kræver, at vi kan og tør møde alle med passende høje forventninger frem for at frygte sårbarheden og derved snyde den enkelte for det ubehag og de smertelige erfaringer, der følger med at blive presset ud i nærmeste udviklingszone.

Sårbarhed forsvinder ikke. Men hvis den skal mindskes – og uddannelsessystemet skal løse sin opgave – så kræver det en mere kritisk tilgang til sårbarhedsdiskursen. ■

